

СУЧАСНИЙ СТАН СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ В УКРАЇНІ

Ж.М. Новак, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології

Л. Підчасюк, студентка VI курсу

Уманський національний університет садівництва

nzhanna@mail.ua

Пшениця яра — цінна продовольча культура, яка характеризується високою якістю зерна. Ще на початку ХХ сторіччя вона займала на території нашої країни 39–41 % площ ріллі, в той час як озима — лише 9–11 %. Проте через нижчу врожайність порівняно з пшеницею м'якою озимою, площі посівів пшениці твердої вже з 1926 року почали невпинно скорочуватись. Наразі частка її з усіх площ пшениці в Україні не перевищує 10 %.

Наразі в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, наявні 413 сортів різних видів пшениці. Сортів м'якої пшениці з них 380 або 92 %, при чому 339 (82,1 %) — озимої, 40 (9,7 %) — ярої, один сорт — двуручка. На частку сортів твердої пшениці припадає лише 7,5%, тобто в Реєстрі їх лише 31, з них 20 — озимої та 11 — ярої форми розвитку. Також у Реєстрі присутні два сорти пшениці спельти.

Заявниками, власниками та володільцями патентів 16 сортів пшениці твердої озимої є Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення УААН, при чому співавторами двох з них є Закрите акціонерне товариство «Селена»; три сорти створено Інститутом землеробства південного регіону УААН, співавтором одного з них є Товариство з обмеженою відповідальністю Науково - виробнича фірма «Дріада, Лтд». Один сорт має Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва.

Аналізуючи сорти пшениці твердої ярої, зазначимо що у шести з них, тобто 54,5 % заявниками, власниками та володільцями патентів є Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва, у трьох (27,3 %) — Миронівський інститут пшениці ім. В.Я. Ремесла УААН, по одному сорту належать Національному

університету біоресурсів і природокористування України разом з Носівською селекційною дослідною станцією Черніговського інституту агропромислового виробництва УААН та угрупованню Заатцухт Донау гес. м.б.х.

Роки внесення в Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні сортів пшениці твердої озимої, 1994-2016. По одному сорту внесено в 1994 (сорт Алий парус), 2000; 2004; 2005; 2006; 2007; 2009 та 2016 роках. По два сорти — у 2002; 2008; 2010; 2011; 2013 і 2014 роках.

По одному сорту пшениці твердої ярої внесено в Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 1991 (сорт Харківська 27); 2002; 2006; 2015 і 2016 роках; по два — в 2004; 2008 та 2014.

Чотири сорти пшениці твердої озимої рекомендовано для вирощування в Степу України, три — для Лісостепу, 13 сортів рекомендовано для вищевказаних обох зон вирощування. Жоден сорт цієї культури не призначений для вирощування у Поліссі.

Серед сортів пшениці твердої ярої суто для вирощування у зонах Степу і Лісостепу рекомендовано по два сорти, для обох цих зон — три, для зон Лісостепу та Полісся — два і один сорт рекомендовано для вирощування у всіх зонах України.

Усі сорти пшениці твердої озимої, внесені в Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні, середньоранні. Серед сортів пшениці твердої ярої один середньоранній, всі інші — середньостиглі.

Напрямок використання усіх сортів пшениці твердої як озимого, так і ярого типу розвитку — зерновий, для виробництва харчової продукції.

Таким чином, у результаті аналізу частини Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, що стосується пшениці твердої, можна стверджувати про набагато слабкіший розвиток селекції цієї культури у порівнянні з пшеницею озимою. Важливим є те, що 96,8% сортів створено в Україні. Невелика кількість сортів, що зареєстровані впродовж останніх

п'яти років, свідчить про необхідність подальшої селекційної роботи з пшеницею твердою.